

**СТРУКТУРА, СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ
КУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ
АРХІТЕКТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА**

ТЮРІКОВА О.М., ТІТІНОВ В.В., ПОГОРЕЛОВ О.А.

Одеська державна академія будівництва та архітектури, м. Одеса, Україна

Культуроцентрична парадигма сучасної професійної освіти передбачає цілеспрямоване формування у майбутніх фахівців здатності і потреби вдосконалення себе й світу. Це завдання більш ніж актуальне сьогодні, коли на думку багатьох учених (С.Гончаренко, К.Журба, І.Оніщенко, В.Оржеховська, О.Савченко та ін.) ціннісна дезорієнтація спільно з соціально-економічними проблемами є причинами зникнення в сучасній людини активного ставлення до всього, що не входить до кола її утилітарних інтересів.

Дослідження у сфері культурологічної освіти (О.Бондаревська, А.Валицька, Б.Гершунський та ін.), специфіки творчої діяльності особистості (І.Бех, Л.Виготський, І.Зязюн, А.Ухтомський та ін.), професійної компетентності (О.Біла, В.Баркасі, А.Бляшевська, Н.Дідусь, М.Добрускін, Т.Каткова, О.Коваленко, Г.Мельниченко та ін.) дозволили визначити принципи професійної підготовки дизайнерів архітектурного середовища:

- 1) культуровідповідності – тобто відповідати рівню розвитку культури в хронотопі (з урахуванням часу, місця, простору);
- 2) культурознавчості – орієнтувати і сприяти вивченню культурних феноменів (теоретичне засвоєння);
- 3) культуротворчості – організовувати і стимулювати творчу діяльність (практична реалізація культурних процесів).

Культурологічна компетентність розглядається нами як компонент професійної компетентності, а саме: фахового (культурознавча та культуротворча компетентності), соціального (соціокультурна і комунікативна компетентність), особистісного (загальнокультурна компетентність і індивідуальний стиль діяльності). Конкретизуємо структуру культурологічної компетентності (табл. 1).

Таблиця 1.

Структура культурологічної компетентності дизайнера архітектурного середовища

Фаховий компонент	– культурознавча компетентність (полікультурна, краєзнавча); – компетентність у сфері культурного середовища (знання основних понять середовищного підходу; вільне володіння механізмами утворення архітектурного середовища).
Соціальний компонент	– соціокультурна компетентність (вміння організувати соціально-доцільну діяльність); – комунікативна компетентність (уміння організувати середовищний діалог, здійснювати архітектурно-дизайнерський менеджмент).
Особистісний компонент	– загальнокультурна компетентність (ерудиція, кругозір; полі художній та полікультурний розвиток); – наявність індивідуального культуротворчого стилю діяльності (вміння використовувати власний творчий потенціал, розвивати художній смак).

Фаховий компонент ми розглядаємо з позиції середовищного і культурологічного підходів, з визначенням пріоритетної ролі мистецтва в культуротворчому процесі. Ціннісне розуміння мистецтва визначає два напрями вивчення культурних надбань людства: полікультурний та краєзнавчий.

Формування полікультурної компетентності передбачає засвоєння культурних надбань людства на:

I. Загальнолюдському (ціннісному) рівні – виступає планетарне мислення, охоплює різні просторово-часові утворення.

II. Соціокультурному – виступає як культурна ідентифікація та культурний плюралізм, розглядається у сфері актуальної культури.

III. Міжособистісному – виступає як діалог культур в межах суб'єкт-суб'єктного спілкування.

Краєзнавча компетентність – це вміння враховувати особливості інваріантного культурного середовища, в якому безпосередньо здійснюється життєдіяльність людини, своєрідність рідного краю в культуротворчій професійній діяльності дизайнера архітектурного середовища.

Взагалі культурознавча компетентність у професійній дизайн - діяльності переломлюється як уміння гармонізувати загальнолюдський, національний та індивідуальний прояви культури; організувати архітектурне середовище на основі культурно-історичних традицій регіону, втілених у сучасних формах.

Культуротворчою компетентністю виступає вміння застосовувати середовищний підхід задля комплексної естетизації всіх структурних елементів архітектурного середовища, гармонізації основних його компонентів. Цей аспект передбачає формування понятійно-категоріальної компетентності у

сфері культуротворчого середовища, вільного володіння механізмом утворення середовища.

Соціальний компонент розглядається нами як професійно-особистісна позиція у світі: тобто вміння адаптуватися, орієнтуватися, існувати, займатися перетворюючою діяльністю в реальному соціумі. Ця компетентність, на нашу думку, розподіляється на: світоглядну (соціокультурну компетентність) і діяльнісну (комунікативну компетентність).

Соціокультурний компонент ми розглядаємо в культурно-комунікативному та захисно-адаптовному аспектах.

Комунікативна компетентність дизайнера архітектурного середовища розглядається нами в двох аспектах: як уміння організувати середовищний діалог у формі спілкування особистості і предметно-просторового оточення, особистості і творів мистецтва, особистості і природи, включати до нього квазісуб'єкт – мистецтво (художній образ) у спеціально організований комунікативній ситуації, а також розглядаємо здатність до архітектурно-дизайнерського менеджменту.

Особистісний компонент розглядається нами як система особистісних якостей, умов успішної реалізації фахових та соціальних завдань. Це загальнокультурна компетентність, яка втілюється в кругозорі, загальній ерудиції та полі художніх уміннях, а також індивідуальному культуротворчому стилі діяльності.

Загальнокультурна компетентність – розвиток особистості дизайнера архітектурного середовища, який зумовлює його місце в суспільстві й професії.

Індивідуальний стиль діяльності – прояв особистісного творчого потенціалу, спрямований на розвиток культури суспільства. Вважаємо, що це має бути різновид культуротворчого стилю, особливості якого залежать від розвитку творчого потенціалу майбутнього дизайнера.

Всі ці компетентності формуються не автономно, а в синтезі, в межах завдань будь-якої навчальної дисципліни.

Таким чином, на підставі аналізу наукових джерел в царині філософії культури, професійної педагогіки, архітектури, архітектурного дизайну, визначені принципи, структура, склад та зміст культурологічної компетентності майбутнього дизайнера архітектурного середовища. Подальших досліджень вимагають структура та методика формування культурологічної компетентності дизайнерів архітектурного середовища в межах існуючих навчальних дисциплін.